

ТНПУ

*Стратегії наукового пошуку в соціальній роботі, соціальній педагогіці та соціальній освіті:
поліфункціональність ідей*

5. Чорна К. І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України: методичний посібник. Черкаси: ЧОПОПП, 2008. 40 с.

Тарас Коломієць,
докторант ВДПУ ім. М. Коцюбинського

Науковий керівник: **Євген Громов,**
*доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління освітніми закладами
ВДПУ ім. М. Коцюбинського*

Таїсія Тертична,
*практичний психолог I категорії відділу
молодіжної політики та соціальної роботи
ВДПУ ім. М. Коцюбинського*

Євген Івашкевич,
аспірант ВДПУ ім. М. Коцюбинського

Науковий керівник: **Дмитро Коломієць,**
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності ВДПУ ім. М. Коцюбинського*

ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Освітня спільнота України кілька років поспіль долає серйозні виклики, пов'язані спочатку з пандемією COVID-19, а згодом – з російською агресією і введенням на території країни воєнного стану. Під час глобальних криз у центрі уваги закладів освіти постала проблема забезпечення безперервного навчання шляхом мобілізації низки високотехнологічних ресурсів і способів адаптації навчального контенту. Разом із тим, нові освітні концепції встановлюють нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. Актуалізувалась потреба у підготовці нових фахівців, здатних використовувати під час навчання усі можливості інформаційно-комунікаційних технологій для саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації, самоосвіти, професійного зростання.

В умовах надзвичайних ситуацій, що стали реаліями сучасного світу, особливої уваги заслуговує вивчення емоційної культури майбутніх учителів, впровадження в систему професійної підготовки педагогів організаційних, дидактичних, управлінських рішень для її виховання в умовах вимушено зміненої форми навчання [3].

Виклад основного матеріалу. Аналіз психологічної та педагогічної літератури засвідчує, що проблеми виховання емоційної культури та впровадження дистанційного навчання, зокрема у навчальну діяльність студентів закладів вищої освіти, широко відображено у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Різні аспекти емоційної культури педагогів висвітлені у наукових працях: А. Богуш, М. Євтуха, І. Зязюна, Є. Карпової, О. Кононко, Т. Поніманської, Л. Пуховської, О. Сухомлинської, Р. Хмелюк, О. Цокур та ін. Вагомим внеском у визначення концептуальних педагогічних положень дистанційного навчання є погляди: А. Андрєєвої, Г. Козлакової, В. Кухаренка, В. Лугового, В. Олійника, О. Спіріна, П. Стефаненка, Б. Шуневича та ін.

Дистанційне навчання постає як особлива педагогічна технологія ХХІ ст., що базується на відкритому навчанні з використанням широкого спектра традиційних і новітніх інформаційних технологій, які застосовуються для доставки структурованого навчального матеріалу, його самостійного опрацювання та вивчення, діалогового обміну між викладачем і тим, хто навчається в цифровому інформаційному просторі. В основі навчальної діяльності лежить розвиток пізнавальних навичок, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватись в інформаційному просторі, розвиток критичного і творчого мислення, вміння не тільки побачити і сформулювати проблему, а й знаходити шляхи її раціонального вирішення. Дистанційне навчання ґрунтується на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях, суб'єкти й об'єкти освіти яких безпосередньо беруть участь у навчальному процесі, знаходячись на часовій або просторовій віддалі, що є особливо важливим в умовах глобальних викликів сучасності [5].

Однак, на сьогодні не вивчена й науково не обґрунтована проблема виховання емоційної культури майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання. Вивчення наукової літератури, практика вищої педагогічної школи свідчать про наявність суперечностей між інтелектуальним і емоційним розвитком особистості майбутнього вчителя, рівнем знань та

емоційною сприйнятливістю студентів, завданнями забезпечення емоційності навчально-виховного процесу засобами дистанційних технологій і рівнем готовності випускників закладів вищої освіти до їх успішного вирішення [6].

У складних реаліях сучасного світу емоційна культура майбутнього вчителя стає особливо значущою якістю, невід'ємною складовою частиною його загальної професійної культури. Тому дистанційне навчання є не лише важливою технологією реалізації дисциплін професійної спрямованості закладу вищої освіти, а й основним засобом виховання емоційної культури студентів, яка сприятиме підвищенню рівня ефективності навчання в освітньому процесі в цілому.

На думку науковців, найважливішими показниками емоційної культури педагога є високий рівень розвитку емоційної стійкості, емпатії, емоційної гнучкості. У своїх наукових дослідженнях М. Бикова зазначає, що емоційна культура проявляється в міжособистісних відносинах, у мовному етикеті, комунікативних уміннях [1, с. 136]. Необхідно підкреслити, що емоційна культура відображає рівень професійної майстерності фахівця, емоційну зрілість особистості і впливає на імідж педагога, важливими складовими якого є педагогічний такт, самоконтроль емоційного стану і зовнішньої експресії, емпатичні якості.

Ефективність процесу виховання емоційної культури майбутнього вчителя в умовах дистанційного навчання залежить від повноти реалізації усіх його складових. Оскільки це поняття динамічне й багатоаспектне, зміст і структура його можуть видозмінюватися у зв'язку з розвитком науки й практики.

Процес виховання у майбутніх учителів емоційної культури під час дистанційного навчання передбачає вивчення проблем, запитів і ресурсів здобувачів вищої освіти за двома складовими: психологічною (загальний емоційний стан студентів, готовність до підтримки психологічного здоров'я, прагнення до самовдосконалення й саморозвитку) та дидактичною (особливості організації навчального процесу засобами дистанційних технологій, успіхи під час дистанційного навчання, професійна ідентифікація майбутнього вчителя) [2, с 194].

Результати опитування здобувачів вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, проведеного під час дистанційного навчання в карантинних умовах

вказують на те, що основними причинами негативного емоційного стану студентів є неготовність до різних обмежень (фізичне дистанціювання, закриття установ і сервісів), до відсутності живого спілкування, до незвичних психологічних проявів (стрес, тривога, напруженість, роздратування, безпорадність, страх, відчуття самотності тощо), до складнощів із саморозвитком, самоорганізацією, самоконтролем, самооцінкою, самодисципліною, мотивацією тощо.

Однак, здобувачі вищої освіти, які під час дистанційного навчання активно самовдосконалюються, читають, займаються спортом, творчістю, навчаються онлайн на сертифікованих курсах, оцінюють власні навчальні успіхи й емоційний стан позитивно й зазначають, що не мають психологічних проблем.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що з метою виховання емоційної культури майбутнього вчителя під час дистанційного навчання важливо самовдосконалюватися, бути активними, розвивати емпатію й терпіння, навички планувати час і завдання, компетентність діяти в умовах невизначеності, готовність до змін, навички психологічної стійкості, опановувати сучасні онлайн-ресурси, інтерактивні Інтернет-платформи тощо.

Важливо, щоб здобувачі вищої освіти розглядали процес дистанційного навчання в двох ідентичностях: «Я-студент» і «Я-вчитель». В умовах викликів сучасності майбутні учителі повинні використовувати всі можливості для формування професійних компетентностей і виховання емоційної культури, адже відповідальність за життя й психологічний стан учнів, забезпечення комфортних умов під час навчального процесу є головним пріоритетом у діяльності педагога.

Висновки. Ефективна організація дистанційного навчання у закладі вищої освіти залежить від професійної компетентності педагогічного колективу до роботи в умовах пошуку, створенні науково-методичної та матеріально-технічної підтримки інноваційних змін. Українські педагоги швидко оволоділи відповідними технологіями й методикою дистанційного навчання, докладають чимало зусиль, щоб організувати ефективну співпрацю зі студентами в онлайн режимі, використовуючи зручні та ефективні цифрові технології, вдало використовують нові методи і прийоми організації освітнього процесу з метою формування під час дистанційного навчання емоційно сприятливого середовища [4, с. 6].

Дана стаття не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у пошуку інноваційних засобів виховання емоційної культури майбутнього вчителя в умовах дистанційного навчання: розвиток навичок рефлексії власного емоційного стану, розуміння емоційного стану інших, навчання прийомам самопомоги та збереження психологічного здоров'я, навчання навичкам самоорганізації, самоконтролю, оволодіння навичками медіаграмотності.

Список використаних джерел:

1. Бикова М. М. Емоційна культура креативної особистості в процесі самовизначення. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 3 (67). С. 129-139.
2. Коваленко Н. В. Професійна ідентифікація майбутніх учителів в умовах глобальних викликів: на прикладі пандемії COVID-19. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 8 (102). С. 190-201.
3. Коломієць А. М., Громов Є. В., Жовнич О. В., Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М. Актуалізація навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. № 65. С. 147-155.
4. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: науково-методичний збірник / за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці: «Букрек». 2022. 140 с.
5. Стрілець С. І. Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. Чернігів: ФОП Лозовий В. М., 2013. 508 с.
6. Цюняк О. П. Формування емоційної культури вчителів початкових класів у період війни. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 3 (204). С. 48-52.